

Izhaja dvakrat na mesec ter stane za vse leto 1 K&O v vin., za pol leta 1 K.

Naročnina in inserati blagovolijo naj se pošlji upravništvu „Rodoljuba“ v Ljubljani, vsi spisi in dopisi pa uredništvu „Rodoljuba“.

RODOLJUB

Omenila plačuje se od štiri-stopne petit-vrste 16 vin. Če se enkrat tiska; 24 vin. Če se 2krat, in 30 vin. Če se 3krat ali večkrat tiska.

Pisma izvolijo naj se frankirati. Rokopisi se ne vračajo.

23. številka.

V Ljubljani, dne 3. decembra 1903.

XIII. leto.

Za pravico.

Govor posl. dr. Ferjančiča v drž. zboru dne 25. t. m.

Visoka zbornica! Ko smo glasovali za otvoritev debate o obširnem ministrovem govoru, smo to storili iz dveh ozirih in sicer iz ozira na razpravo našega razmerja do Ogrske in na obravnavanje aktualnih vprašanj, ki se tičejo samo tostranske državne polovice.

Kar zadeva naše razmerje z Ogrsko, bi se bila debata zahtevala tudi brez govora gosp. ministrskega predsednika in bi se vsekakor piskala in tudi našla prilika, zavzeti napram temu vprašanju določno stališče.

Nagodba.

Odnosaji na Ogrskem se razvijajo v taki smeri, da se v doglednem času ne bode več moglo govoriti o konsolidirani monarhiji. (Prav res!)

Gosp. ministrski predsednik je rekel z ozirom na izjavo ogrske vlade, da jo je naša vlada preiskala do obisti, a ni našla ničesar, kar bi količkaj nasprotovalo nagodbenim zakonom. Sicer je mogoče, da se še ni narušilo besedilo nagodbenih zakonov, njih duh pa se je že gotovo tangiral in prav gotovo že tudi oškodoval. Politični valovi pluskajo na Ogrskem zelo visoko, zato je nedvomno, da vplivajo tudi na izjave ministrov, in izjava naše vlade se je ustavila tikoma pred temelji državne skupnosti. In ako dobi ogrsko zakonodajstvo vpliva še na one, kroni pridržane prerogative, potem je samo vprašanje časa, da nastopi proces razpadanja, ki bo naravnost uničil to konsolidirano monarhijo. To so ne samo obljube, marveč tudi konkretne koncesije, ki so se ogrski polovici dovolile, katere morajo dovesti k temu neizogibnemu koncu. Že 35 let smo navezani drug na drugega in če je to razmerje rodilo takšen sad, potem se pač že danes mora govoriti o popolnem bankrotu dualizma. (Pritrjevanje)

Govoriti o tem, da-li se bo nagodba vobče sklenila, se mi zdi že skoro odveč.

Sicer se pa dandanes pri nas, kakor tudi v oni državni polovici prav malo brigajo za nagodbo. Povsodi prevladuje prepričanje, da je sploh pod sedanjimi pogoji nemogoče, da bi oba parlamenta sprejela nagodbene zakone. Mogoče je sicer, da se bo položaj spremenil in da se bo zadeva jela smatrati vsestransko za bolj resno; toda v to pa je potreba časa.

Rekel bi, da se je obstrukcija v češkem dež. zboru pojavila a tempo in preprečila redno delovanje; dež. zbor pa se bode najbrže sešel o novem letu in bo delal preko novega leta, torej v času, ko bi se v tej

zbornici sploh ne vedelo kaj početi; mogoče pa je seveda, da se bodo med tem razmere že v toliko razbistrile, da se bo smelo upravičeno nadejati, da bo parlament ne samo razpravljaj, ampak tudi sklepaj o nagodbi. V vsakem slučaju pa se bode morala nagodba presojevati z drugega stališča, kakor je bilo to sicer dosihdob navadno.

Nagodba se je že takoj sprva ccenjevala in presojevala mesto zgozpodarskega stališča izključno le s političnega vidika.

Vsekakor nam je še v živem spominu, kako viharno so nasprotovale nemške stranke nagodbi, za katero sta se zedinila Thun in Banffy.

Takisto pa je tudi vsakomur znano, da bi nemške stranke še pred kratkim prav rade sprejele Koerberjevo nagodbo, ne da bi se nahajale v njej take določbe, ki bi opravičevale spremembo njihovega dosedanjega stališča.

Vojaštvo.

Velike važnosti je vprašanje glede reforme vojaškega kazenskega prava in zlasti glede reforme vojaško-kaz.-pravd. reda, vprašanje, s katerim se je bavil tudi g. ministrski predsednik in ki je v zelo ozki zvezi z našim razmerjem z Ogrsko.

G. ministrski predsednik je izrazil naravnost svoje veselje, da se bode ta predloga v kratkem predložila tej zbornici.

Jaz pa mislim, da zbornica, ako se upošteva, na kakem glasu je naše zakonodajstvo, ne bode splošno delila tega veselja. Da mora dandanes vsaka pravda temeljiti na ustmenosti in javnosti, je pač umljivo. Zato pa je velik anahronizem, da še danes obstoji takšen pravdni red, kakor je naš vojaški.

Toda kaj pa je s temi kardinalnimi načeli vsake pravde, z javnostjo in ustnostjo? V dveh tretjinah vseh slučajev posredujejo v naši državni polovici ustnost-tolmači (Čujte, čujte!) Tolmači so povsodi določeni samo za izjemne slučaje, pri vojakihi pa je to skoro splošno pravilo.

V Lvovu, v Krakovu, Pragi in Ljubljani se razpravlja pri vojaških sodiščih proti domačim vojakom s pomočjo tolmačev. (Čujte, čujte!)

Bilo bi bolje s to reformo počakati, dokler ne bo prevladalo splošno prepričanje, da se s tem oškoduje le pravosodstvo, ako se rabijo takšna izjemna sredstva kot pravilo.

To vprašanje vojaško kazenskega pravnega reda je tudi mnogo odtehtalo pri koncesijah napram ogrski obstrukciji. Meni se veiljuje prepričanje, da se na Ogrskem ne zahteva s tisto odločnostjo ogrski ali bolj madjarski razpravni jezik, ka-

kor vse druge zahteve. To je pa docela umljivo. Ako bi se madjarski jezik uvedel v ogrska vojaška sodišča, bi se moralo vkljub temu v več nego polovici slučajev posluževati tolmačev. To je v zvezi z razmerjem prebivalstva na Ogrskem. Ako se torej na vsak način mora tolmačiti, je bolje, da ostane vse pri starem, se vsaj ne opazi velika mizerija enotne ovsake narodne države.

Vse to pa se vrši radi nemškega armadnega jezika in vendar se armadni jezik, rekel bi, z razpravnim jezikom pri vojaških sodiščih malo ali pa celo nič ne stika. Razpravni jezik pri vojaških sodiščih ni gotovo v nobeni zvezi s poveljnim jezikom pri armadi, in samo radi poveljnega jezika se seveda s toliko odločnostjo zahteva nemški armadni jezik. Zatrjuje se, da ni dovolj osebja pri avditorjatih, ki bi lahko pri vojaških sodiščih razpravljali v dotičnih jezikih. Če še moraa čanes pogresamo takega osebja, vendar si ga bomo še lahko priskrbeli, ker predno se uodo pri današnjih razmerah v obeh parlamentih izvršile te kodifikacije, bode še časa dovolj, da se bodo vojaška sodišča preskrbela s takimi zmožnimi uradniki.

Sicer pa opomnim, da se je pred kratkim razpisalo 200 adjut po 1600 kron, ki se takoj oddado kandidatom za vojaško sodnijsko službo. Toda to pomanjkanje jezikovno usposobljenih vojaških sodnikov se izrablja samo v to, da bi se opravičil nemški razpravni jezik pri vojaških sodiščih. Nas Slovane se dolži, da nismo navdušeni za vojaštvo. To je res, sicer pa ali more biti tudi drugače? Saj vidimo, da je vojaštvo samo posa mezen lanec v vrsti mnogih germanizatorskih elementov; saj vidimo, da se lastni sin izneveri svojemu narodu, čim obteče častniško sukno. (Pritrjevanje). Ali ne uvidimo, da je oficijelno toliko naglašana objektivnost in pravičnost proti posameznim jezikom sama neresnica? Ali ne vidimo, dan na dan da se z našimi sinovi v vojski ravna kakor z manjvrednimi, da se jih pauje in žali? (Pritrjevanje). O teh zadevah obravnavati pa je odločeno drugo mesto. Jaz bi samo opozoril na dejstvo, da pri kranjskem polku št. 17, torej pri polku, ki obsega jedro slovenskega ljudstva — nedavno sem čital o tem natančno razpravo — ne zna niti četrtnika oficirjev polkovnega jezika. (Čujte! Čujte!) Za vse to pa se imamo, trdim smelo, zahvaljevati le okolnosti, da se krčevito oklepa nemškega armadnega jezika, katerega znanje se zahteva v toliki meri, ki ni prav nič utemeljeno, še manje pa koristno, kar samo uničuje prijateljsko razmerje do vojaštva. Ta armadni jezik posega sploh na polje, kjer nima nobene upravičenosti.

Orožništvo n. pr. sme — to je zlasti čudno — poročati na oblastva in sodišča samo izključno v nemškem jeziku, in to radi nemškega armadnega jezika.

Orožništvo ni bojujoč voj, temuč — imenoval bi ga tako — vojaška policija. In kakšno nesmisel poročavačasih tak nemščine nevesči orožnik sodišču, nesmisel, ki je vstanu premotiti sodišča, in ki jih šestokrat tudi res spelje na napačna pota, to so izkušnje, ki jih vsak sodnik v svojem poklicu pogosto doživi. Ako so tedaj Madjari to okostenelost armadnega jezika predrli v tistih ozirih, kjer ista nima pravice, moremo temu tudi le pritrjevati in mi bodedmo isto zahtevali tudi za našo državno polovico.

Narodno vprašanje.

V svojih nadaljnih izvajanjih se je gospod ministrski predsednik bavil z vprašanji, ki se tičejo le tega parlamenta in se morajo urediti brez ozira na Ogrsko. Govoril je tu mnogo o narodnostni strpljivosti, o pravicah in pravičnosti ljudskih plemen medsebojno. Upajmo, da bodo narodi in ljudska plemena te države sčasoma strpljivejši med seboj ter bodo uvideli, da mora priti do mirnega razgovora.

Pogresamo pa na strani vlade, da bi sama izvajala pravico in pravičnost. To stališče nas je posebno primoralo, da smo želeli, zavzeti svoje stališče napram govoru gospoda ministrskega predsednika. Stranke so pa izišle v tem pogledu z nasprotnega stališča. So stranke, ki nočejo ničesar vedeti o pravičnosti in pravici, ki jo je reklamiral ministrski predsednik, in to so Nemci. Slišali smo ravnokar govornika, ki je z zavistjo izgovoril, kako je ogrska država v 30 letih svojega obstanka dospela do enotne narodnostne države, dočim se je tukaj v tej državni polovici v tem času ustanovil le narodni konglomerat. In to je močno obžaloval in mi to tudi razumemo. Na nemški strani tudi gotovo ni manjkalo dobre volje, tudi pri nas isto napraviti, kar se je na Ogrskem zgodilo. Toda tukaj so bili drugače razviti narodi, kakor pa tisti s katerimi so imeli opraviti nasilni Madjari. Tu so Čehi, Poljaki, Jugoslovani; to je bila zapreka, ne pa morda, da bi bilo Nemcem manjkalo dobre namere.

Vseučilišče.

Gospod ministrski predsednik se je nadalje v svojem govoru dotaknil tudi vseučilišč in je pred vsem omenjal nerednosti in pomanjkljivosti, ki obstoje na vseučiliščih, ki so res nezdržljive in se morajo spremeniti. Pristavil pa je tudi, da bo vlada storila vse, da bo imela v Avstriji vseskoz moderno urejene visoke šole

v zadostnem in potrebam vseh narodnosti odgovarjajočem številu.

V tem oziru bi bil želel od gospoda ministrskega predsednika jasnejših besed. Želel bi bil, da bi se bil gospod ministrski predsednik izrazil tudi o tem, ali je pri tem tudi mislil na visoko šolo za Jugoslovane. To izjavo si moramo izprostiti od vlade tembolj, ker dosedaj še nismo tozadevno slišali z ministrske stolice pojasnila, ki bi nas bilo zadovoljilo.

Nočem preiti sedaj podrobneje k vprašanju o potrebi ustanovitve jugoslovanskega vseučilišča; za to se bo ponudila prilika o drugem času. Konstatovati hočem le eno, da je taka visoka šola za Jugoslovane od dne do dne potrebnejša. Potrebna je glede šol, potrebna glede uradov in glede življenja sploh. Nesmisel je zahtevati, da se potrebne sposobnosti pridobe na drugojezičnih vseučiliščih, kajti dejstvo je, da se te sposobnosti na drugojezičnih ali le prav težko ali pa sploh ne pridobé.

Pravosodje.

V dokaz rečenemu ozrimo se na eno torišče narodnega življa, na pravosodje. Izobrazba in prosveta med narodom je tako napredovala, da je tudi brez vseh zakonov in brez vseh naredeb naravna zapoved, zapoved svobodnega in nezadržujočega razvoja, da se nudi ljudstvu pravosodje v njegovem jeziku.

In ministrski predsednik je izrekel nado, da bo v Avstriji vendar moralo priti do tega, da si bodo vsi narodi medsebojno priznavali svobodni razvoj. Upajmo; obžalujemo pa, da se vlada sama ni povzpela do tega temelja in da pred vsem, kar se tiče od vseh strani stiskanega slovenskega naroda, mu svoja bogata sredstva moči odteguje ter pusti, da se mu godi očita krivica.

Kako je tedaj v pravosodju? Na Kranjskem se razvijajo razmere tako, ki se lahko imenujejo, da so zno-sljive, v vseh drugih kronovinah pa, kjer stanujejo Slovenci, je pač mnogo želeli k sedanjim razmeram. Pred vsem so razmere na Koroškem, ki so postale zadnji čas kričeče.

Koroška.

Moj rojak, včerajšnji govornik, je že obširno govoril o teh razmerah in navajal dejstva. Nočem ponavljati že omenjenega ter bom to postopanje le ob roki zakona preskušal. Pred vsem pa bi te razmere splošno karakterizoval ter bi jih imenoval odpovedano pravosodje napram Slovincem v njihovem jeziku. (Pritrjevanje.) V deželi, kjer tvorijo tretjino vsega prebivalstva, v deželi, kjer je slovenščina nepobitno deželni jezik in pri sodiščih, kojih področje tvorijo izključno ali po večini Slovenci. In vsi ti slučajji so iz naj-novejšega časa, dočim se je poprej tudi na Koroškem slovenščina mirno in brez nasprotovanja polagoma uvažala. Primorani smo še vprašati: Kaj je vzrok tega hipnega prevrata? Ali je res višji ukaz, ki se uboga, naredba, ki je strogo zapovedano jo prikrivati? Ako je temu tako, zahtevamo od vlade pojasnila, ali pa je koncesija nemškimi strankam za

usluge, ki jih izkazujejo vladi? Pri deželnem sodišču v Celovcu, tedaj pri sodnem dvoru za celo deželo, sedijo v senatu, v katerem in po katerem naj se sodi o Slovencih, sodni funkcionarji, ki so slovenščine popolnoma nevedči.

Ako pa zagovornik zahteva, naj se slovenščine nezmožni sodniki nadomestijo z drugimi, ki bi mogli po temelju neposrednosti slediti razvoju kazenske razprave, je to pač — bi vsaj mislili — prava in naravna zahteva.

Ne! To ni prav, ni naravno, ni dopustno na Koroškem; nasprotno, to je »nespodobno vedenje« zagovornika in sodni dvor ga kaznuje z disciplinarnimi sredstvi, z ukorom, z odtegnitvijo besede, z odgoditvijo obravnave, da si toženi morejo iskati drugih, to je nemških zagovornikov.

V Rožeku, okrajnem sodišču s šestimi sedminami slovenskega prebivalstva se razprava preloži, da se pokliče tolmač. Naravnost absurdno je, da se v okraju skoraj z izključno slovenskim prebivalstvom kličejo tolmači za slovenski jezik. (Posl. dr. Lemisch: Ker niso razumeli kranjskega odvetnika.)

Že še pridem na to. Vpraša se le, za koga je tolmač potreben, za sodnika ali za nasprotnega odvetnika ali za oba obenem. Ako ga potrebuje sodnik, potem se vpraša: Kako izhaja sicer s prebivalstvom v svojem okraju? Ako ga pa potrebuje nasprotni odvetnik, je s § 213. sod. reda naravnost prepovedano sodiščem, zaradi jezikovnega neznanja pooblaščenca ene stranke klicati tolmača.

V Velikovecu, v okraju, ki celo po koroškem ljudskem štetju izkazuje tri četrtine slovenskega prebivalstva... (Posl. dr. Lemisch: Pa nemško volijo!) — da, da, nemško volijo, le preiskovati nočem kako — tukaj se zaradi jezikovnega neznanja enega sodnika razprava preloži, da se delegira drugo sodišče, in še večje nasilje se zgodi, da se strankin zastopnik, ki je hotel slovensko razpravljati, obsodi na stroške preložene razprave.

No, kar se tiče povrnitve stroškov, pravi zakon: Na stroške se more obsoditi zastopnika zaradi »velike krivde«. Kakšna je bila pač zastopnikova krivda v tem slučaju? Velika krivda je bila to, da sodnik ni zmožen jezika prebivalstva v svojem okraju. In kaj pa je potem z delegiranjem? Delegiranje je po zakonu dopustno zaradi sorodnega razmerja, zaradi pristranosti v kazenskem postopanju, zaradi javne varnosti, toda zaradi sodnikovega jezikovnega neznanja, zaradi tega, ker sodnik ne zna jezika prebivalstva v svojem okraju, ne pozna zakon delegiranja. Kakor torej vidimo, ni treba klicati člana 19, ne naredeb, da se določi, da se na Koroškem splošno postopa nepostavno in svojevoljno. Da, sedaj pridem na to, kar je potem koroški poslanec pripomnil. Rekel je, jezik, ki ga mi zahtevamo, je novoslovenski in proti temu jeziku se upirajo Korošci. Novoslovenščina da je taka, da je koroško slovensko kmečko ljudstvo ne razume. Ne najdem parlamentarno dopustnega izraza, dabi to trditev po zasluženju označil, toda mislim, ako rečem, da

je predrzna in hudobna trditev, je to najmanj, kar se o tem more reči. (Posl. dr. Lemisch: Tako govori bivši predsednik!) Takoj hočem doprinesiti dokaz.

Družba sv. Mohorja.

Slovenci imajo Mohorjevo družbo in ta ima ravno v Celovcu svoj sedež. Družba šteje okroglo 76.000 udov. Za mal znesek dobi vsak ud na leto šest knjig, lahko se tudi reče knjižic, pa vsekakor prav obsežne knjižice verske, poučne in zabavne vsebine. Potemtakem razpošlje ta družba med slovensko prebivalstvo na leto 456.000 izvodov. (Čujte! Čujte!) Koroška, kjer baje tega novoslovenskega jezika ne razumejo, je pri družbi zastopana s 6000 udi. Teh 6000 udov dobi na leto 36.000 izvodov iz izdaj te družbe. (Medklic.) Kako bi bilo mogoče misliti, da si naroča ljudstvo tako množino slovenskega tiska, ako bi ga ne moglo brati ter bi ga ne razumelo? Da pa je trditev o jezikovnem neznanju slepilo, to vedo Nemci sami. Ako pride do volitev, poslušujejo se novoslovenščine, tedaj se v tem jeziku dopisuje in tiska.

Tukaj se mi je ravnokar predložil volilni oklic dr. Metniza; ne bom Vas, gospoda moja, zadrževal s čitanjem tega volilnega oklica. Isti je tiskan v popolnoma izvrstni slovenščini. Ako jo potrebujejo, je ta jezik razumljiv. (Medklici posl. dr. Ferrija. — Posl. Donner-nig: Mi se tudi ne brigamo za Dalma-cijo, pustite nas na miru!) Ne bomo Vas pustili na miru.

Kurzi in kurzovci.

Gospoda moja! Ni ljudstvo ono, katero ne razume jezika, ampak — jaz sem še vedno na justičnem polju — sodniki so, ki ne ume jezika. Zdi se mi potrebno pri tej priliki spregovoriti nekaj besed o načinu, kako se vzgojuje na Štajerskem in Koroškem sodnijski naraščaj. To zadevo je že včerajšnji g. govornik mimogrede omenil.

Izvežbanje v slovenskem jeziku v onih predmetih, katere potrebuje pravnik v svojem poklicu, ni mogoče na nobenem vseučilišču. Vsakdo bi si torej mislil, da se oddajajo dotična sodnijska službena mesta samo onim, ki so že z doma jezikovno dobro usposobljeni. Temu pa ni tako! Kar si Štajarska in Koroška vzgojita slovenskega sodnijskega naraščaja, vse se potisne na Kranjsko in nobeden nima več upanja, da bi se kdaj še vrnil v svojo ožjo domovino. Štajarska in Koroška ste določeni samo za Nemce! Kako se pa najtem vtepe potrebno jezikovno znanje? Pri sodnih dvorih v Mariboru in Celju so se ustanovili za nemške avskultante takozvani jezikovni kurzi. V šestih mesecih se naj ti ljudje priučé slovenskega jezika za sodnijsko rabo. Da to ni mogoče in da se to tudi nikdar ne zgodi, je pač ob sebi umevno.

V najugodnejšem slučaju si pridobé toliko rutine, da baš zadostuje, da razumejo ljudstvo, s katerim bi morali uradno občevati, napak. In kaj se sedaj vidi? Pri okrožnih sodiščih v Mariboru in v Celju je pač mnogo nemških avskultantov, prav malo pa slovenskih. Pripomnjam, da dobé obiskovalci jezikovnih kurzov še priboljšek adjuta v znesku po 200 kron. Torej slovenski avskultantje, katerih je le malo, imajo samo delo, nemški avskultanti, katerih se ne rabi in ki tudi niso porabljeni za slovenske pravne zadeve,

pa dobe remuneracije. Ali se je potem čuditi, ako to dejstvo vznemirja slovenske avskultante in povzročá, da se jim pristudi taka služba? Večina dá taki službi slovo, one pa, ki vztrajajo, se pošlje na Kranjsko, odkoder pa nimajo upanja, kakor sem že naglašal, se kdaj vrniti v svojo domovino.

Ako se hoče skrbeti na naraščaj sodnijskega osebja, naj se oni denar da slovenskim avskultantom in naj se jim na ta način omogoči, da se posveté sodnijski službi. Ta denar deliti nemškimi avskultantom, se pravi, ga lahkomišelnó zapravljati.

Justični umor.

Takšni slučajji, kakor jih je včeraj navedel posl. dr. Ploj s Koroškega, se prigode samo pri tako vzgojenih sodnikih. Toda pripetili so se pa še bolj obžalovanja vredni slučajji. In ne morem si kaj, da bi se ne dotaknil z nekoliko besedami justičnega umora (Čujte!), ki je tako grozovit, da lahko trdim, da bi bilo zaman iskati po sodnijskih analih slučaj, ki bi se smel primerjati pravkar omenjenemu. To je slučaj Bratuša.

Zakonska Bratuša sta bila — mislim, da še ni eno leto od tega — pred porotnim sodiščem v Mariboru obtožena strašnega zlodejstva, da sta umorila svojo rodno hčer, mrtvo truplo spekla, meso pa snedla. Porotniki so zakonsko dvojico spoznali za krivo. Zakonska Bratuša sta namreč zločin priznala, kot »corpus delicti« pa so bile kosti mrtvega telesa. Porotniki so oba spoznali za kriva in sodni dvor je izrekel smrtno obsedbo. Na srečo se pa justifikacija ni izvršila. Toda Slovincem sovražno časopisje je vočigled tega napadalo slovenski narod na najnesramnejši način, s kanibali se je nas stavilo v eno vrsto. Nakrat pa se je pojavila ona baje umorjena hčerka in kosti so se izkazale po preizkušnji parera prvih izvedencev kot svinjske kosti. (Čujte, čujte!)

Naravno je, da so se požurili uvesti novo postopanje, da bi se čim preje osvobodila po nedolžnem obsojena zakonska Bratuša.

Zakaj to navajam v tej zvezi? Motiti se, je človeško, toda pomota v tem slučaju ima svoj poseben vzrok.

Žandarmerija je ljudi strašila, največ pa je zakrivil preiskovalni sodnik, čegar jezikovna zmožnost je prav tolika, kolikor se je pridobi v imenovanih slovenskih jezikovnih kurzih. Če kdo nima v oblasti jezika se lahko razvname, in baš tej okolnosti je pripisovati, da se je dal baje nekoliko slaboumni Bratuša zapeljati k izpovedi, k priznanju dejanja, katerega ni nikdar zakrivil in za katerega bi se sicer moral pokoriti s svojim življenjem. K sreči pa je to, kakor sem že povedal, preprečila cesarjeva milost in zakonska Bratuša, ki sta takorekoč že stala pod večalami, sta bila obsojena v večletno ječo.

Take posledice mora imeti takšna vzgoja sodnijskih uradnikov! Vrhovna justična uprava bi morala kar divjati, ako pride takšen slučaj na dan. Kaj pa se je tukaj storilo? Ničesar! Veseli so bili, da se o tej stvari ni govorilo, in hvalili so Boga, da obtožena nista bila obešena. In časopisi, ki se preje na najpodlejši način napadali slovenski narod, so tudi umolknili. Sploh pa bi bilo vsem najljubše, ako bi se o tej zadevi nič več ne razpravljalo v jav-

nosti. Jaz pa sem si nadel nalogo, da spregovorim o tem slučaju nekaj besed, da ga otmem pozabljenju. Takšni ljudje, kakor ta preiskovalni sodnik, to mi je naglašati, se vzgojujejo v slovenskih ezikovnih kurzi. Ti kurzi so zoper nas naperjena frivolna naprava in mi moramo vlado odločno pozivati, da te kurze opusti in na drug način skrbi za naraščaj.

Odločna beseda.

Ministrski predsednik je rekel koncem svojega govora (čita):

„Kot zaščitniki ustave se trudimo neprestano, da bi razrešili nasprotja, v katera so zašle stranke; to delo ni lahko in se ne da izvršiti v kratkem času, toda naša potrpežljivost ne bo odomala.“

No, jaz pravim, odpraviti slučaje na Koroškem, o katerih se je tukaj govorilo, razrešiti ona nasprotstva, ki so se tu pojavila, pač ni težka naloga.

Takšno ravnanje z legalnim dovzetnim narodom s strani sodišč v lastni deželi, tako zaslužnje avtohtonega ljudstva pač ni mogoče, da bi trpela vlada, ki je postavljena na čelo državi, v kateri je vartikulirana v temeljnih zakonih ravnopravnost vseh narodov.

Ko so se izvedeli prvi taki slučaji, sem pisal takoj v svojem imenu in v imenu svojih političnih prijateljev ministrskemu predsedniku kot vodji pravosodnega ministrstva in ga prosil od pomoči.

Odgovoril mi je rade volje in mi obljubil, da si bo dal v teh slučajih natanko poročati.

Sedaj pa je že precej časa preteklo, ti slučajji pa se ponavljajo na Koroškem dan na dan. Ali misli vodja justičnega ministrstva, da je že svojo dolžnost storil, ako si je dal poročati?

Mi zahtevamo odločno, da se na Koroškem napravi red; dokler pa se to ne bo zgodilo, smatramo ministrove besede o „zaščitnikih ustave“ samo kot golo frazo in s tem je označeno naše stališče nasproti tej vladi. (Pritrjevanje in ploskanje.)

Rusija in Japonska.

Nevarnost, da pride do vojske, še ni izginila, dasi ni verjeti vsem sanzacionelnim vestem, ki dohajajo z daljnega vztoka. Povsodi vlada v političnih krogih živahno delovanje, in splošno se pričakuje, da bo pri zasedanju japonskega parlamenta se odločilo, ali se bo nasprotje z Rusijo poravnalo mirnim potom, ali pa z oboroženo silo. Japonski minister zunanjih zadev, grof Kazura, je izjavil, da japonska vlada ni nikdar zahtevala, da bi se Rusija morala umakniti iz Mandžurije. To je stvar, katera se tiče samo Rusije in Kitajske, katera pa Japonske prav nič ne briga. Drugače pa je stvar s Korejo. Nobena druga država nima pravice, posegati v korejanske zadeve, kakor samo Japonska. Če bi se pa poskusilo od katerekoli strani, bi bila Japonska prisiljena, dotični sili ne mudi od napovedati vojsko. Neki ugleden japonski politik in parlamentarec se je glede preteče vojne z Rusijo izjavil prilično tako-le: Mi hočemo vojno, ne radi Mandžurije, ki nima za nas vrednosti, ampak radi svojega ugleda. Mi smo brzo in popolnoma premagali Kitajsko, največjo državo na svetu, sedaj pa je

nas Angleška izvolila za svojega enakovrednega zaveznika. Navzlic temu se Japonska v Evropi še ne uvaža tako, kakor bi zaslužila. Mi smatramo sebe za eno prvih velesil na svetu in zahtevamo, da nas tudi Evropā pripozna kot velesilo, s katero je treba računati. Edino sredstvo, da to dosežemo, je vojna proti kaki evropski velesili. Ker je nam Rusija najbližja in ker se politične aspiracije med Japonsko in Rusijo križajo, je torej boj s to največjo evropsko državo neizogiben. Rusijo premagati nam ne bode taško (?). Ako Japonska, o čemer pa ni dvoma (?), premaga Rusijo, si bo pridobila velikanski ugled v Evropi, kar se bode zlasti poznalo v diplomatiji in v trgovini. Mi se ne bomo vojskovali zaradi Mandžurije, ampak za priznanje naše države kot velesile. — Tako baje mislijo vsi Japanci. Kakor se vidi, so silno samozavestni in si menda res domišljujejo, da so prva moč na svetu. Zato je pač skoro gotovo, da se bodo res preje ali sleje zamotali v vojsko z Rusijo. Če pa mislijo, da bodo imeli tako lahko delo z Rusijo, kakor svoje dni s Kitajsko, se pač korenito motijo. Nasprotno pa je prav gotovo, da bo v tem slučaju Rusija prav hitro ozdravila Japonce dosejanje — megalomanija!

Domače in razne novice.

— „Svoji k svojim!“ grmi tako rad katoliško narodni »Slovenec«, samo da nikdar neče vedeti, kako se strinjajo s tem načelom dejanja njegove stranke, da, njegova lastna dejanja. »Slovenec« je lastnina in glasilo katoliškega tiskovnega društva. To društvo naznanja in priporoča v svojem listu načelo »svoji k svojim« — samo se pa ne ravna po tem načelu. Zdaj prizidavajo »Katoliško tiskarno«. Stavbno delo so oddali Nemcu g. Trummerju, kleparska dela pa Nemcu in protestantu g. Kornu. Tako se po katoliško-narodnih načelih izvršuje geslo »svoji k svojim!«.

— Načelnik okrajno-cestnega odbora — Klanfarjev Tonček. Spomladi bo 3 leta, odkar smo napravili Klanfarjevega Tončka za načelnika okrajno-cestnega odbora okolice ljubljanske. V vsem tem času dajal je letne račune le svojim odbornikom; nikdar pa mu ni prišlo na misel, iste, kakor je bila pred njim vedno navada, razglašati pri cerkvah, da ima vsak davkoplačevalec pravico do vpogleda, da se prepriča o točnosti in resničnosti cestnega letnega obračuna. — Zadnji četrtlet smo zopet séjali. Ker nismo dobili od g. Tončka za popravilo raznih okrajnih cest niti vinarja, pričakovali smo to [z vso pravico sedaj. Toda prevarili smo se. V svojem načelnškem govoru je omenil poleg drugih manj važnih točk dnevnega reda, da letos ne dobimo 20.000 K cestnega denarja, ker se je ta, kakor mu je sporočilo c. kr. okrajno glavarstvo ljubljansko, porabil v razne namene! — Po raznih vprašanjih od strani gospodov odbornikov ni mogel g. Tonček dati natančnejšega pojasnila, nego je, da si bled in prepaden, ostal pri svoji prvotni trditvi. Slavno

c. kr. okrajno glavarstvo ljubljansko se torej naproša, da nam sporoči, koliko je na tej izjavi resnice in kakšni so ti g. Tončku neznani, nam pa popolnoma nerazumljivi nameni?!

— Shodek v Strugah. Klerikalci imajo v Strugah svoj konsum. V prostorih tega konsuma so v nedeljo priredili »shod«. To se pravi: Zbralo se je kakor večkrat nekaj konsumarskih pijančkov in rekli, da imajo »javen shod«, ker sta jim dva slaboglasna tonzuriranca, fajmošter Kerin in kaplan Golu delala družbo in je istotako slaboglasni Jaklič prodajal svojo modrost. V ribniškem okraju so se začele zadnji čas razmere obračati na bočelj Lumparije in svinjarije, ki jih je uganjal kaplan Žužek v Dolenji vasi, so marsikomu odprle oči. Polom katoliškega konsuma v Ribnici je tudi mnogo pripomogel, največ je pa seveda pripomogel dobrepoljski Jaklič. Ljudi je sram, da so takega človeka poslali v deželni zbor kot svojega zastopnika in obžalovati so začeli, da svetnik Višnikar ni več njihov poslanec. Kaj je bolj naravno, kakor to? Klerikalce seveda navdaja to s strahom in zato so začeli metati blato na svetnika Višnikarja. Taka smet, kakor je dobrepoljski Jaklič, se je predrznil v struškem konsumu trditi, da Višnikarjevo »prononsirano politično delovanje vzbuja pri ogromni večini prebivalstva v ribniškem okraju nezaupanje do njega kot sodnika«. Fajmošter Kerin pa je predlagal celo v tem smislu spisano resolucijo. To je pač vrhunec infamnosti. Svetnik Višnikar je to infamnost kvitiral z molčečim zaničevanjem, ker družega ne zasluži. Tak subjekt, kakor je Jaklič, ne more nikogar razžaliti in istotako ne po svoji sabitosti slavnoznan žegnana posoda, ki se kliče za Kerina. Ves ribniški okraj čisla in spoštuje svetnika Višnikarja kot uzornega sodnika, lumpje pa nimajo nikjer zaupanja do sodnikov.

— Iz Košane se nam piše: V poročilu o shodu klerikalne stranke v Košani v »Slovencu« se brezimni dopisnik zaletava v nekega »botezarja«, ki je baje ljudi nagovarjal, da bi pri shodu razgrajali, a ni dobil nikogar za-se. Sicer v celi Košani ni nikogar, ki bi poznal kakega »botezarja«, kar pa »Slovenčevega« dopisnika prav nič ne briga, najbrže, ker si misli, da bo lahko s tem izmišljenim imenom farbal javnost in ji natvezil, da se je res zgodilo to, o čemer on pripoveduje. In če pa je res, čemu pa ne pove pravega imena dotičnega »botezarja«?! Mi smo bili pri onem shodu navzoči, a nismo videli nikogar, ki bi bil ljudi hujskal, da bi pri shodu razgrajali. To je čisto navadna debela laž! Če pa »Slovenčev« brezimni dopisnik cika z besedo »botezar« na neko ugledno osebo v Košani, dokazuje to, da mu ni nič ležeče na resnici, ampak da govori iz njega slepo sovraštvo in bleda zavist. Dopisnik bi jo rad spravil ob ugled in spoštovanje pri ljudstvu, zato je naperil svoje strupene pušice proti dotičnemu možu. Toda te pušice ne bodo obsedele, o tem je lahko prepričan »Slovenčev« dopisnik! — V dotičnem dopisu se tudi zatrjuje, da se je vdeležilo shoda v Košani na župnikovem dvorišču 400 mož. Smešno! Dotičnik, ki je zborovalce štel, je moral imeti prav posebne oči, da je vsakega udeleženca videl kar štirikrat. V resnici je bilo zborovalcev pičlo sto! Za ostale 300 se je pa dopisnik zlagal! Nam se to čudno zdi, da si upa javnost tako grdo farbat, ko vendar vé, da se mu lahko vsak hip dokaže, da ne govori resnice!

Saj vendar ni bil na shodu en sam, ampak tudi naši ljudje, ki so si dobri zapomnili, koliko je bilo zborovalcev! Ako boste v drugič še kaj sličnega pisali, cenjeni dopisnik, prevdarite preje vse natanko, predno boste kaj napisali, da vas ne bomo zopet postavili na — laž! Svobodom. Košanec.

* Račun o poljubih. Apela-cijsko sodišče v Albanyju (Amerika) je priznalo gospici Pettit 12.000 dolarjev odškodnine, ki jo ji mora plačati Tittimore iz Galwayja, ker je prelomil svojo obljubo, da bo gospico poročil. Med obravnavo je tožiteljica izvelkla iz žepa biležnico ter črno na belem dokazala, da jo je Tittimore za časa njune 14letne zaroke 1236krat poljubil. Vselej si je po njegovem odhodu zapisala, kolikrat jo je poljubil. Za vsak poljub dobi tedaj 10 dolarjev, a zahtevala je 160 dolarjev.

* Napačno razumel. Neki trgovec v nekem šlezijem mestecu je dobil čvrstega sinčka, kar je očeta tako razveselilo, da je svojemu bratu naznanil dogodek s sledečo brzozavka: Danes se je oglasil pri meni dečko, ki se imenuje tvoj nečak. Brat je takej odgovoril. »Saj moraš vedeti, da nimam nečaka. Ne verjami sleparju, vrzi ga ven ali pa ga daj zapreti.«

* Na angleški lokalni železnici. Vlak se je pravočasno odpejal iz postaje Hoylake. Sredi polja je vlak hipoma postal. Postniki so vprašali skozi okno sprevednika, kaj se je pripetilo. »Krava je na progi,« se je glasilo osoren odgovor. Potem je vlak zopet vozil naprej; čez deset minut pa je ravnatako naglo z nova vstavil. »Kaj pa je že zopet?« — »Kravo smo zopet došli«, je odgovoril sprevednik.

* Zaradi klobukov. Madridski prefekt je izdal prepoved proti nošnji klobukov v gledališču. Prepoved je aristokratije hudo razkačila ter nameravajo priti k otvoritveni predstavi v orjaških klobukih na glavi. Nasprotno pa se je razvila med gospodi agitacija, naj obdrže v gledališču cilindre na glavi ter pušijo. Zmagale pa bodo vender najbrže zastopnice nežnega spola, ako treba tudi s pestmi.

* Srednjeveški norci še niso izmrli. V Belgrad je prišel te dni menih Rodrigo Abele iz Rima, ki si je naložil pokoro, da roma iz Rima v Jeruzalem bosonog in gologlav. Morajo imeti po samostanih posebno kosmate gehe.

* Olajšave pri zrelostnih izpiti. Nedavno se je vršila na Dunaju druga konferenca avstrijskih srednješolskih ravnateljev ter sklenila razne olajšave pri zrelostnih izpiti. Za pismene izpite iz latinščine se je določilo več časa, pri ustnih izpiti pa se bo oproščalo iz posameznih predmetov, kolikor je le dopustno po obstoječih naredbah. V petem gimnazijskem razredu se določilo manj nemških nalog. Končno pa se je povdarjalo, da je pri celokupnem pouku gledati na to, da si učenci pridobe več spretnosti v ustnih in pismenih izrazih.

* Hišo, ki se suče za solncem sta razstavila v Parizu odotna arhitekta dr. Pellegrain in M. Petit. Hiša ima podobo prostorne in masivne zidane, dvonastropne vile, ki se okoli vertikalne osi s posebnim strojem tako suče, da so okna glavne fronte celi dan obrnjena k solncu. Pod hišo je veneč velikih jeklenih krogelj, na katerih se zgradba vrsti popolnoma tiho in mirno, ne da bi prebivalci čutili najmanjšega stresanja.

* Strašna statistika. V Londonu obstoji »Društvo za varstvo otrok«, ki podpira na leto do 100.000 otrok, izmed teh do 3000 takih, ki so jih stariši zapustili. Letos je vzdržalo društvo maja 8727 otrok, junija 10.105, julija 9668, avgusta 10.298, septembra 8833 in oktobra 9829 otrok. Od svojega obstoja, t. j. leta 1889 do danes je društvo zdrževalo 911.019 otrok. Lani in letos je društvo izvedlo 34.946 tožb v prilog 95.560 zapuščenih ali trpinčenih otrok.

*** Brki v zakonu.** V nekem šlezjskem mestecu se je neki mož ki je imel nenavadno velike brke, v gostilniški družbi zarekel, da se za 100 K čisto obrije. Stava se je pravilno sklenila in drugi večer bi moral mož priti v družbo obrit. Drugi večer je družba nestrpno pričakovala moža z zastavljenimi brkami, toda mesto njega je prinesel pismo, ki ga je pisala ženska roka a se je glasilo: „Gospode moja! V navalu nerazložljive lahkomišelnosti se je včeraj zvečer moj mož Vam zarekel, da žrtvuje za 100 K za nekaj dobrodelen namen svoje lepe brke, in Vi ste bili tako neusmiljeni, da ste predlog sprejeli. Ker pa mene ni volja, zaradi dobrodelnih nazorov svojega moža trpeti, zdi se mi potrebno izpovedati, da sva z možem pri poroki sklenila skupno imovino in skupno gospodarstvo. Vsled tega so njegovi brki moji brki tedaj ni imel pravice ž njimi svobodno razpolagati, in Vaša stava je ničeva. Ako bi dvomili nad mojimi pravicami, nastopite lahko tožno pot. S spoštovanjem Roza M. NB. Moj mož ne more danes priti v Vašo sredo, ker sem za nekaj časa vzela hišni ključ v svojo oskrbo.“

*** Častno mesto v vsaki hiši** bi moral zavzemati zvesti pomočnik gospodinjin in brsi pospeševalec nje dela: šivalni stroj. Kakor dober prijatelj ji priraste na sree. Videl jo je znabiti že srečno nevesto pomagal ji je pri napravljanju bale; na njem je mlada žena šivala prva krilca za ljube otročiče in čim večji je bil njih krog, temveč je moral železni stroj prestati, tembolj se je razlegalo njega drdranje. Če bi ga v kaki hiši še ne imeli, jim ne bo težko iskati pripravnega božičnega darila. Singer & Co. šivalni stroji, delniška družba na Sv. Petra cesti št. 4 je tudi letos prire-

Loterijske srečke.

Brno, 25. novembra.	41, 54, 10, 59, 36.
Dunaj, 21. novembra.	63, 49, 48, 75, 54.
Trst, 28. novembra.	72, 78, 88, 8, 14.
Gradeo, 21. novembra.	62, 59, 86, 51, 63.
Praga, 2. decembra.	29, 11, 34, 77, 59.
Linc, 28. novembra.	9, 43, 64, 73, 38.

Najnižje cene. Največji izbor. **Skrbno** pripravljeno. **Priloge.** **L. Mikusch** tovarna dežnikov Ljubljana, Mestni trg.

dila mično božično razstavo, kjer je izločila poleg odlično opremljenih šivalnih strojev izvrstne konstrukcije tudi množico čudalepih vezenin, ki naj osvedočijo tudi to najnovejše področje, ki si ga je osvojil šivalni stroj. Najlepše umetne vezenine se izvrše na šivalnem stroju z manjšim časom in trudom kakor pa z roko; Singer & Co. pa na priznan način zastopnik ponuja vsako lastnico originalnega Singerjevega šivalnega stroja. (10380)

Zmešane lase

kupuje po najvišjih cenah in plača boljše nego vsaka zunanja firma

Ludovik Businaro

v Ljubljani, Hilšarjeve ulice št. 10.

Nabiralce las opozarjam s tem uljudno na svojo firmo.

Povsod po Slovenskem

in še čez mejo razširja se od dne do dne poraba prave in najboljše

kavine primesi

v prid družbe sv. Cirila in Metoda

iz

I. jugoslov. tovarne za kavine surogate

v Ljubljani.

Zahtevajte jo povsod!!

Pariz 1900

„Grand Prix“

Najvišje odlikovanje.

Najkoristnejša božična darila.

- Original Singer šivalni stroji so vzorni v konstrukciji in izvedbi.
- Original Singer šivalni stroji so neutrpljivi za obrt in domačo rabo.
- Original Singer šivalni stroji so najbolj razširjeni v tovarniških obratoviščih.
- Original Singer šivalni stroji so neprekosljivi glede trpežnosti in zmožnosti.
- Original Singer šivalni stroji so posebno pripravni za moderno umetno vezenje.

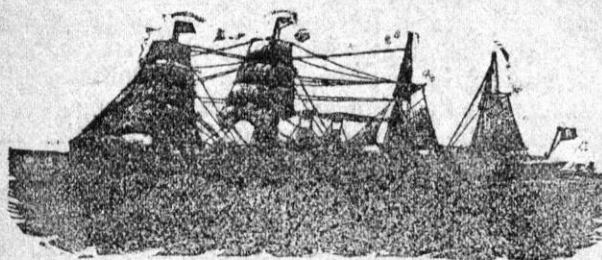
Brezplačni poučni kurzi za vse domače šivanje in za moderno umetno vezenje. Svila za vezenje v vseh barvah v veliki izbiri v zalogi. Elektromotorji za posamezne stroje za domačo porabo.

Singer Co. šivalni stroji, deln. družba

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 6.

(1380)

Spominjajte se dijaške in ljudske kuhl nje pri igrah in stavah, pri svečanostih in oporokah, kakor tudi pri nepričakovanih dobitkih.

Red Star Line.

Iz Antwerpena

v Ameriko.

Prve vrste parobrodov. — Naravnost brez prekladanja v New York in v Philadelphijo. — Dobra hrana. — Izborna oprava na ladiji. — Nizke vožne cene. (1636-24)

Pojasnila dajejo:

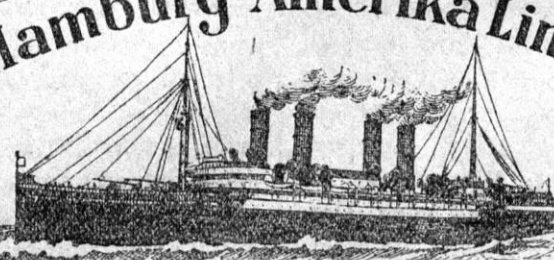
Red Star Line, Bahnhofgasse 41 na Dunaji, ali pa

Karol Rebek, konc. agent v Ljubljani, Kolodvorske ulice št. 41.

Odgovorni urednik Valentin Kopitar.

Hamburg-Amerika Linie

Največje najstareje parobrodno društvo na svetu.

Njega parobrodje obsega 280 velikanskih parnikov.

v Ameriko zanesljivo v 6 dnevih

direktna, najhitrejša prekomorska vožnja z brzoparniki iz Hamburga v Novi York ali pa v Halifax.

Brezplačna vsakovrstna pojasnila daje od visoke vlade potrjeni zastopnik:

Hamburg-Amerika Linie

Fr. Seunig v Ljubljani

Dunajska-cesta št. 31 poleg velike mitnice ali šrange.

Lastnina in tisek »Národne Tiskarne« v Ljubljani.